

 Om noggrant genomläsande anhålles vördsamt!

CIRKULÄR.

Munksjö Asfaltpapp för taktäckning.

Sedan *spån-* och *sticktaken* på senare åren befunnits så *eldfarliga*, att brandstodsbolagen allmänt börjat neka antaga dem och en hel del städer och köpingar redan förbjudit nyläggning af sådana samt föreskrifvit att alla dylika skola vara borttagna inom en viss kort tid, och sedan derjemte dessa taks *ovaraktighet*, på grund af det dertill använda virkets ständiga försämring och *deraf i längden följande dyrhet* visat sig allt tydligare för hvar och en som gör sig besvär med en enkel beräkning — så hafva de redan lång tid förut litet hvarstädes pröfvade Asfaltpapp-taken kommit till ett allt allmännare och verkligen storartadt användande, beroende bland annat derpå,

gifva hvarje fibers fullständiga genomdränkande med tjära, hvilket är nödvändigt. Härtill användes uteslutande särskildt för detta ändamål beredd tjära, som har den egenskapen att asfaltera sig, bilda förstening, under luftens inverkan. Så snart på detta sätt tillverkad papp blifvit lagd på taket, börjar genast solens och luftens inverkan på densamma, i det att luften eller rättare luftens syre — samma ämne som eljest far förstörande fram öfverallt, förenar sig med jernet och bildar rost (jernoxid) o. s. v. -- ingår förening med den i hvarje tråd af pappen indränkta asfalttjäran och bildar en förhartsning, asfaltering eller förstening af densamma. Denna sker inåt i

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2022

National Library
of Sweden

1884

 Om noggrant genomläsande anhålles vördsamt!

CIRKULÄR.

Munksjö Asfaltpapp för taktäckning.

Sedan spån- och sticktaken på senare åren befunnits så eldfarliga, att brandstodsbolagen allmänt börjat neka antaga dem och en hel del städer och köpingar redan förbjudit nyläggning af sådana samt föreskrifvit att alla dylika skola vara borttagna inom en viss kort tid, och sedan derjemte dessa taks *ovaraktighet*, på grund af det dertill använda virkets ständiga försämring och *deraf i längden följande dyrhet* visat sig allt tydligare för hvar och en som gör sig besvär med en enkel beräkning — så hafva de redan lång tid förut litet hvarstades pröfvade Asfaltpapp-taken kommit till ett allt allmännare och verkligen storartadt användande, beroende bland annat derpå, att dessa tak lämpa sig utmärkt för vårt nordiska klimat, i prisbillighet endast uppnås och öfverträffas af spåntaken och i fråga om varaktighet samt säkerhet mot och vid eldfara stå utan motsägelse ojemförligt öfver alla andra tak.

Orsakerna till dessa goda egenskaper.

Sjelfva pappen tillverkas af godt halfylle, som har på samma gång tillräcklig seghet att gifva pappullen sammanhängande styrka och tillräcklig porositet att medgifva hvarje fibers fullständiga genomdränkande med tjära, hvilket är nödvändigt. Härtill användes uteslutande särskildt för detta ändamål beredd tjära, som har den egenskapen att asfaltera sig, bilda förstening, under luftens inverkan. Så snart på detta sätt tillverkad papp blifvit lagd på taket, börjar genast solens och luftens inverkan på densamma, i det att luften eller rättare luftens syre — samma ämne som eljest far förstörande fram öfverallt, förenar sig med jernet och bildar rost (jernoxid) o. s. v. — ingår förening med den i hvarje tråd af pappen indränkta asfalttjäran och bildar en förhartsning, asfaltering eller förstening af densamma. Denna sker inåt i

1884

pappbanan och dess yta blir då black samt visar dermed att den törstar efter mera tjära, för att en alltjemt fortgående asfaltering må kunna försiggå i densamma. Taket måste då ånyo dränkas med den tjära, som pappfabrikanten föreskrifver och tillhandahåller, hvarom mera längre fram, och då denne före pappens utsändande i handeln redan en gång dränkt densamma men naturligtvis icke kan åt alla verkställa de förnyade indränkningar eller strykningar, som äro alldeles nödvändiga för takets fortgående förstening och bestånd, så eger han en sjelfklar rättighet eller snarare skyldighet att säga till takegaren: »här är det ämne, hvarmed ni sjelf bör fortsätta smörjningen af edert papptak», *det enda lämpliga bestrykningsämnet*, som naturligtvis endast fabrikanten känner till och är kompetent att bedöma, ty *pappens tjärbehandling, så väl före som efter det att den kommit på taket, är det ojemförligt viktigaste och det som skall göra papptaket till ett verkligt Asfalttak.*

När nemligen taket sålunda 2 à 3 gånger — mera anses skadligt — blifvit bestruket med Munksjö Bruks Asfalttjära eller 2 gånger med dess nyuppfunna Asfaltakkitt samt 8 à 10 år efter dess läggande förflutit, så har luften — som annars hvarje ögonblick sträfvar att angripa andra ämnen, ja inom beräknelig tid måste förstöra äfven den bästa galvaniserade jernplåt — just genom sin långsamma, men orubblikt säkra inverkan på asfalttjäran fullkomligt genomasfalterat papptaket, så att det vid genomskärning icke vidare ser ut som papp, icke vidare är papp, utan helt och hållet en förstened massa. Taket är först då fullmoget och färdigt samt i sanning förvandladt från ett blott och bart papp-tak till hvad man med skäl kan kalla ett verkligt Asfalt-tak. Häri ligger ock sjelfva Asfaltpapp-takets idé och förklaringen till dess obegränsade varaktighet.

Munksjö Asfaltpapp-taks varaktighet och upphörandet af deras underhåll.

Med takets fullmognad efter ungefär ofvannämnde tids förlopp *bortfaller ock allt vidare underhåll och strykning af detsamma* och detta af det naturliga skäl att pappbanan då är genomasfalterad och fullmättad, så att det är omöjligt få in mera tjära i densamma, lika litet som sådant vore nyttigt, enär vid ett fortsatt bestrykande tjäran måste lägga sig utanpå taket och bilda en tjock, ojemn yta, som kunde blifva utsatt för sprickning.

Ett sådant genom välskötning fullmoget tak är försäkradt om en utomordentlig varaktighet; man vet sannerligen icke hvad som skulle kunna få bugt dermed och omintetgöra dess bestånd, ty luften, som förstör alla andra tak, har just under årens lopp gjort Asfaltpapp-taket till hvad det blifvit.

Munksjö Pappersbruks vidtbekanta Asfaltpapp för taktäckning har nu varit i bruk i öfver 22 år och är i vårt land alldeles afgjort den enda Asfaltpapp, hvarom tillräckligt lång erfarenhet finnes, som hunnit tillräckligt länge pröfvas för att kunna gifva ett säkert resultat och full garanti. De äldsta taken deraf äro de bästa, de egentligen riktigt fullfärdiga, och hänvisningen till tusentals lyckade tak från Ystad till Haparanda samt all den erfarenhet, man nu eger om dessa, berättigar till följande påstående:

Munksjö Asfaltpapp-tak blifva både 100 år och mycket deröfver gamla och de hålla byggnaden godt ut,

om de lagts noga efter föreskrift och strukits 2 à 3 gånger med Brukets Asfalttjära eller 2 gånger med dess Asfaltakkitt, likaledes så noga efter föreskrift som ske kan.

Detta påstående må icke anses vågadt, ty en omständighet gifver detsamma full bekräftelse, nemligen den att vi redan ega 100-åriga papp-tak här i Sverige.

Uppfinningen är nemligen ursprungligen svensk och gjordes af amiralitetsläkaren A. Faxe i Karlskrona på 1780-talet, hvilken derå erhöll 42 års patent. Faxes papp var god och ännu i dag finnas tak deraf i behåll och i godt stånd. Detta oakadt kan man lätt förstå skilnaden mellan fabrikationen nu och då, när pappen gjordes med den tidens ofullkomliga maskiner i stället för såsom nu i långa banor. När Faxes patent utgick, tog konkurrensen hand om saken, de flesta pappersbruk började göra tjärpapp, *publiken hade ännu ej hunnit lära sig att billig vara är dålig vara, oftast oduglig*, priset sjönk, pappens kvalitet sjönk, pappen dränktes med vanlig okokt trätjära, blef i stället för eldfast i högsta grad eldfarlig och, när så Vexjö brann 1838, var det slut med den fina industrien.

Då Munksjö Pappersbruk år 1862 började tillverka sin Asfaltpapp i långa banor, mötte dess användande ett envist motstånd, emedan man ansåg all papp eldfarlig och

oduglig. Efter 10 års stora ansträngningar och kostnader »gick den» och har Munksjö-
varan sedermera genom den yttersta omsorg och noggrannhet vid dess tillverkning för hvarje år stigit i användning och till det mycket stora anseende, som ingen bestrider densamma och dess märke

”den enkla timmermanshammaren.”

Våra största enskilda Brandförsäkringsbolag och sedan 1874 äfven Städernas Allmänna Brandstodsbolag beslöto räkna tak lagda med »Asfaltpapp af gillad beskaffenhet» såsom första klassens tak eller lika med sådana af plåt och skiffer.

Sedan Munksjö sålunda genomkämpat de största svårigheterna, besegrat dem och börjat få någon vinst deraf, uppträdde i samma branche ett 10 år yngre Bruk med två hamrar till märke i stället för en, troget i allt yttre efterapande Munksjö fabrikaters framträdande för allmänheten.

Sedan har ytterligare ett större svenskt pappersbruk glänst med att i marknaden utsända och fortfarande annonsera en takpapp gjord af slipadt trä, hvilket den sakkunnige måste anse såsom, minst sagdt, ett oförsynt försök.

Under de senaste par åren har här gjorts häftiga försök att såsom fullgod svensk vara utprängla tysk papp af, utan krus sagdt, oduglig beskaffenhet, och skulle icke allmänheten sätta tro till den sedan gammalt som ärlig kände svenske fabrikan-
tens upplysningar och i tid lära sig se upp, så kunde det gå med den nuvarande svenska asfaltpappens anseende som en gång tidigare med den Faxeska takpappens.

Faran ligger deruti, att ett med sådan dålig papp lagdt misslyckadt tak ses af hundratal personer, som naturligtvis ej känna eller kunna se hvad slags papp här är täckt med, under det att egaren ofta icke ens sjelf vet hvad sorts fabrikat han begagnat, hvaraf följden blir att Munksjöpappen får bära skulden, *isynnerhet som man mångenstädes, särskildt i Norrland, tagit sig det orådet före att kalla all papp, både god och dålig, för Munksjöpapp, ett sätt hvaremot vi härmed en gång för alla på det bestämdaste protestera.*

Senast några månader tillbaka har det händt, att vi fått uppbära tadel för papp, som vid efterseende befunnits bära icke vår, utan annat bruks tydliga etikett.

Den bedröfliga konkurrenssjukan och fikandet efter billigt pris, som allt mera gripit omkring sig, göra personer mindre nogräknade om medlen och ha redan skadat förbrukarnes intressen otroligt mycket.

Så är det från flere håll fullt bevisligt, att utländskt fabrikat utgifvits för Munksjöpapp och sålts under detta namn, dels utan etikett alls och dels med sådan som efterhärmat Munksjövarans etikett och utstyrsel, så långt man vågat, samt af godtrogna köpare mottagits för äkta vara, detta oaktadt Bruket otaliga gånger i annonser framhållit att på dess varas etikett *alltid* skall stå **fabriksmärket**

Står detta på rullen, så kan köparen vara säker om att erhålla Munksjö Pappersbruks Asfaltpapp, som endast säljes af en enda kvalitet.

Förlusten vid att använda dålig Asfalt-takpapp.

Asfaltpappens båda beståndsdelar, halfylle och asfalttjära, hafva på några år stigit ofantligt i pris, under det att priset på den färdiga pappen så småningom nedsatts för att uppmuntra till ett allmännare användande och för närvarande måste anses lågt, hvarför en billigare papp redan derigenom betecknar sig såsom en underhaltig vara, ty god vara kan icke säljas till underpris. Saken är dessutom den, att den svenska pappindustrien innehar ett gynnsamt läge gent emot den utländska. Halfyllet, det enda dugliga råämnet till sjelfva pappen, står i utlandet, särskildt Tyskland, sedan många år tillbaka minst 50 procent högre i pris än här i Sverige, hvarför vi ständigt dit utföra sådant och ej tvärtom. Redan ensamt häraf följer, att, om utlän dingarne vilja göra blott sjelfva råpappen lika god som vi — utan allt afseende på om de sedan dränka den i tjära, som kostar 5 eller 25 kronor, ty tjära kan erhållas till snart sagdt hvarje pris och beskaflenhet — så kunna de på inga villkor sälja asfalt-papp till samma pris som vår, mycket mindre billigare, såsom de nu göra. I stället för att använda det goda halfyllet till råpapp, utsortera de detsamma till det yttersta, använda den bättre delen till papperssorter och till papp resten, s. k. Schrentz, en nästan värdelös massa, som engelsmännen pläga köra i komposten, der den ock bäst passar.

Den häraf erhållna pappen dränkes derefter i de sämsta tjärkompositioner, sandas och — så skall den föreställa Asfaltpapp. Köparen ser framför sig en vara af samma tjocklek som den svenska — och den blefve icke bättre, om den än vore mycket tjockare — svart och sandad, med efterapad etikett, men han kan icke se, om den består af godt halfylle och är dränkt i duglig tjära; detta kan endast den sak-kunnige.

Och häri ligger faran och orsaken hvarför vi se oss manade att uppträda der-emot till allmänhetens upplysande, innan denna mycket underhaltiga vara hunnit för-störa anseendet för Asfaltpapp-taken i allmänhet och tillskynda den förbrukande all-mänheten alltför stora förluster.

Ty det är att märka, att ett godt Asfaltpapp-tak är icke afsedt att stå i 10 eller 20 år — det finnes exempel här i Sverige på tak af tysk papp, som måst afrifvas efter ett år och förr — utan är ämnadt att hålla byggnaden ut, och under sådana förhållanden är följande exempel lätt uträknadt:

Om en person köper dålig Asfaltpapp 25 procent billigare eller t. o. m. får den till skänks samt verkligen lyckas få taket att stå sig någorlunda i några år och så, efter att hafva kostat på det flera tjärstrykningar, måste rifva bort detsamma -- hvad slags affär har han då gjort?

Tyskt intyg om tysk papp.

I ett af Julinumren för 1884 af Tysklands mest ansedda facktidsskrift i ifrågasvarande branche, Papierzeitung, lästes följande notis, som äfven i somras stod återgifven i svenska tidningar och bättre än våra ord betecknar verkliga förhållandet med den utländska asfaltpappen. Tidskriften säger nemligen: »I takpappsförbrukningen gör sig en högst beklaglig strömning gällande, i det att allt tunnare och sämre sorter utbjudas till användning och följden häraf blir naturligtvis ofta en skadlig fördom mot detta i och för sig utmärkta taktäckningsmaterial.»

När detta är tyskarnes lott hemma, hvad hafva vi då att vänta?

Nödvändigheten af pappens behandling med god och dyrbar tjära, såväl vid tillverkningen som sedan den kommit på taket.

Vid papptillverkningen är dock, såsom redan antydts, sjelfva tjärbehandlingen det viktigaste, och härvid är icke blott fråga om god vilja till att använda godartad, dyr rå tjära utan ock i högsta grad om förmåga och skicklighet att förstå behandla den på passande sätt, så att den beredes till en lämplig tak-tjära, en omständighet hvilken fordrar desto större erfarenhet och skicklighet, som rå tjäran förekommer af den mest olika beskaffenhet, från god och medelmåttig till alldeles oduglig, hvaraf ingen verklig asfalttjära låter sig framställas, och man dessutom aldrig kan påräkna att erhålla den likartad den ena gången med den andra, på grund af vid tjärproduktionen begagnade olika kolsorter, olika arbetsmetoder o s. v.

Kunskapen om tjära har på några år utvecklats till en hel vetenskap och tillverkandet af verkligt utmärkt Asfaltpapp har vid Munksjö hållit jemna steg dermed.

Är Asfaltpapp af bristande insigt eller för billighetens skull vid tillverkningen dränkt med dålig eller oriktigt behandlad tjära, så hjälper ingalunda att sjelfva råpappen är god.

Detsamma gäller sjelfklart angående den fortsatta bstrykning af taket, som egaren har att verkställa, och mångfaldiga tak af god papp hafva blifvit förstörda med dålig tjära. Att i ändamål att spara in några kronor till tak använda ett billigt smörjämne är en galenskap och den största misshushållning, som hastigt straffar sig sjelf.

Var därför noga att aldrig använda annat bstrykningsmedel till tak än Brukets eget, det enda lämpliga.

Tjärfabrikanter rekommendera all möjlig smörja såsom passande till allt möjligt, för åtgångens skull äfven till asfaltpapptak, och man får ibland öfver annonsen om ett för papptak skadligt smörjmedel nöjet läsa såsom rubrik: »Vårda Papp- och Spåntaken!»

Hvad sådana smörjämnen kunna duga till för andra ändamål, intresserar icke Bruket, som ej fikar efter att få sitt bstrykningsmedel användt dertill utan är nöjdt om det slipper få sina tak förstörda genom andras vinningslystnad och humbug.

Om någon icke låter sig åtvarnas af erfarenheten och icke noga följer våra derpå grundade råd och föreskrifter angående såväl takens tjärning som läggning och annat

hvad till deras rätta behandling hörer — då se vi mycket hellre att han låter bli att täcka med vår papp.

Naturligtvis är *takets förnuftiga och omsorgsfulla täckning* af icke mindre vigt än bestrykningen, och hänvisa vi angående såväl dessa båda delar som sandning och allt öfrigt, som bör iakttagas, till bifogade »Påminnelser vid taktäckning med Munksjö Asfaltpapp».

Kostnaden för ett Asfaltpapp-tak.

Kostnaden för ett färdiglagdt papptak varierar naturligtvis något för olika orter och efter olika omständigheter. Sjelfva takkonstruktionen och brädbotten bli lik billiga som för plåt.

Kalkyl öfver kostnaden för täckning af 1,000 qv.-fots takyta med 2½ fots papp på list.

1,100 qv.-fot takpapp efter priskurantpris med 10 proc. rabatt = 5,4 öre pr
kvadratfot 59: 40.

9 rullar 6-tums remsor à dito pris 12: 15.

Påläggning: en van täckare med handtlangare lägger 1,500 qv.-fot

takyta pr dag; arbetskostnad 4. —

5,000 st. 1¼" spik 5. —

Summa 80: 55,

eller pr kvadratfot omkring 8 öre.

Ett fat asfalttackjärna räcker för 2,500 qv.-fot, hvilket efter 25 kr. pr fat gör pr qv. fot 1 öre, excl. arbetskostnaden.

1 quart-låda tak-kitt räcker för 300 qv.-fot, som efter 3: 50 pr låda gör 1,17 öre pr qv.-fot, excl. arbetskostnaden.

Munksjö Asfaltpapp-taks säkerhet vid eldfara.

Angående denna, som numera vid mångfaldiga brandtillfällen i hela landet är mer än tillräckligt pröfvad, kunna vi icke göra bättre än hänvisa till bland annat två af de härvid bilagda intyg från tiden för Gefle brand 1869, hvilka göra andra sådana nästan öfverflödiga. De äldsta Munksjötaken voro då 6 à 7 år, men många yngre funnos derstädes. Tak, öfversållade med flammande bränder, tände icke och öfver nedbrunna hus lågo Asfaltpapp-taken såsom en sammanhängande massa, ehuru väl genomkolad här och der.

Ett Asfaltpapp-tak tänder icke utifrån, utan verkar starkt skyddande såsom ett brandsegel och qväfver elden i det längsta samt släckes genast vid vattenpågjutning ifall det en gång fattat eld; alldeles motsatt är förhållandet med tak af tegel och skiffer, som redan af värmen och ännu mera vid derefter skeende vattenpågjutning spricka och lemna elden fritt lopp, antingen det brinner inne på vinden eller huset hotas utifrån; Asfaltpapp-taket glödgar sig icke såsom jernplåten, hvilken derigenom tänder det underliggande bräddtaget och takstolsresningen samt sprider branden, hvilket isynnerhet i trångbyggda städer har den största betydelse, utan det måste angripas af en stark och ihållande brasa underifrån för att stryka med, och då kolar det endast så sakta upp, segt qväfvande och fördröjande branden i det längsta, ja man har t. o. m. exempel på, att sedan hus af elden blifvit mycket illa ramponerade inuti, Asfaltpapp-taket likväl kvarlegat, till utseendet föga angripet.

Tydlig synes fördelen för husegare vara att till taktäckning använda Munksjö Asfaltpapp, den länge såsom den bästa ansedda och den enda tillräckligt länge pröfvade pappsorten, som lemnar tak, på hvilkas täthet och fortfarande långa bestånd han kan vara absolut säker, om han lägger och sköter dem enligt föreskrift. Till bestyrkande häraf finnas otaliga bevis och hänvisa vi till en del sådana, som vi härmed bilägga, *bedjande om särskildt aktgifvande på dem, som styrka förträffligheten af Munksjö äldsta Asfaltpapp-tak, som uppnått eller närma sig 20 à 22 år.*

Asfaltpapp-takens utseende.

En eller annan beherskas måhända ännu af den fördomen, att det skulle vara liksom mera förnämt och fint att hafva sitt hus täckt med mångdubbelt dyrare plåt än med papp. Täcker man sitt tak på väl formad list och beströr det med svärtad sand, som man själf lätt kan bereda i en gryta, så blir emellertid papptaket fullt ut så vackert som det svarta plåttaket, hvarifrån det på något afstånd näppeligen kan skiljas, såsom hvar och en vid resor kan iakttaga litet hvarstädes utefter jernvägarne.

På detta ställe bedja vi endast få tillägga följande

Råd till dem, som ämna täcka sina tak med Munksjö Asfaltpapp.

Efterse själf papprullarnes etikett och fabriksmärke, samt mottag aldrig någon enda rulle utan sådan.

Läs igenom våra »Påminnelser vid taktäckning» och efterse om möjligt själf deras efterlevande af arbetarne; någon konst är det då ej att täcka ordentligt.

Laga att pappen får ett starkt brädunderlag, helst spontadt, men som i alla händelser ligger fullt stadigt med kanterna jemnt mot hvarandra, så att de ej vid trampning skjuta om hvarandra och knäcka pappen.

Täck allra helst på trekantslist och det af flera skäl.

Sanda måttligt och jemnt, helst med varm sand.

Om huset öfverlemnas på entreprenad, så utsätt tydligt i kontraktet hvad slags papp Ni skall hafva på taket och skrif ej endast Asfaltpapp.

Köp själf tjäran och efterse dess etikett.

Och slutligen:

Lemna aldrig takstrykningen på entreprenad utan att själf tillse densamma, ty arbetarne köpa helst den allra sämsta tjära för att förtjena desto mera och stryka hellre med tunnflytande, dålig och förstörande sådan, emedan den är lättare att stryka ut på taket, än med den enda dugliga *sega* tjäran, som måste hållas *het*, för att kunna strykas väl ut och bita in i taket; använd härtill ordentligt och nyktert folk och ej, såsom vanligt, i sjöstäderna åtminstone, de sämsta.

Fullständig bruksanvisning ligger inuti hvarje rulle och kan äfven på uttryckt önskan en vidlyftigare broschyr med fullständiga teckningar från Bruket erhållas.

Vi hafva härmed åtgjort hvad på oss beror för att klara allmänhetens omdöme i en för alla parter mycket viktig fråga och vi vänta med tillförsigt, att den skall inse sin egen sanna fördel. En god sak och ett ärligt sträfvande gå längst.

Jönköping i Januari 1885.

Högaktningsfullt

Munksjö Pappers Bruk.

Tydlig synes förhållanden för husägare vara att tillfälligt användas Munksjö
Asfaltpapp, den lilla såsom den bästa användas och den enda tillfälligt användas för
vår pappersbruk, som kunnat tak, på vilken tillfälligt och förhållanden ligger förhållanden
kan vara absolut säkert, om man lägger och skär den enligt följande. En
bestyrkande förtäring finns otaliga bevis och påvisar vi till en del sådana som vi har
med tillägga, bestyrkande om särskild tillfälligt användas på dem, som sådana tillfälligt användas på
Munksjö Asfaltpapp-tak, som uppmärksamhet eller nämna sig 20 å 22 år.

Asfaltpapp-takens utseende.

En eller annan behövs nämligen för att förhållanden att det skulle vara
likom mera förhållanden och för att ha tillfälligt med mångfaldigt dyrtare för
än med papp. Tackar man sig tak på vill förhållanden för med såväl
sand, som man själv till kan bereda i en tryck, så blir emellertid pappet till ut
en väcker som det svara på tillfälligt, kvarstår det på något sådant måtteligen kan
skiljas, såsom har och en vid resor kan iakttaga tillfälligt utöver förhållanden.
På detta ställe börja vi endast till tillfälligt följande.

Råd till dem, som ämnas täcka sina tak med Munksjö Asfaltpapp.

Effektive själv pappersbrukets effektiv och tillfälligt, samt motlag, och någon
enda tillfälligt utan sådan.
Läs igenom våra förmånelser vid tillfälligt och effektiv om möjligt själv
dessa efterhållanden av arbetarna; någon konst är det då ej tillfälligt ordentligt.
Laga att pappet för ett starkt förhållanden, helst spontant, men som i alla
händelser ligger tillfälligt med kantarna jämnt mot förhållanden, så att de ej vid
transport skjuta om förhållanden och kunnat pappersbrukets effektiv.
Täck alla tak på tillfälligt och det ej tillfälligt.
Sådana tillfälligt och jämnt, helst med varm sand.
Om huset överhuvudtaget på tillfälligt, så nämligen tydligt i kontraktet förhållanden
papp. Vi skall ha tillfälligt på taket och effektiv ej endast Asfaltpapp.
Köp själv tillfälligt och effektiv dess effektiv.
Och slutligen.

Lämnas aldrig tillfälligt på tillfälligt utan att själv tillfälligt detsamma, ty
arbetarna köpa helst den alla sådana tillfälligt för att tillfälligt desto mera och styrka
heller med tillfälligt, dålig och förhållanden sådana, emedan den är tillfälligt att styrka
ut på taket, än med den enda dåliga sevä tillfälligt, som måste hållas As, för att kunna
styrkas väl ut och bita in i taket; använd tillfälligt ordentligt och nyttigt folk och ej
såsom vanligt i tillfälligt arbetarna arbetarna, de sådana.
Tillfälligt tillfälligt ligger man kunnat tillfälligt och kan tillfälligt på tillfälligt
Gåskan en tillfälligt tillfälligt med tillfälligt tillfälligt från bruket erhållas.
Vi ha tillfälligt tillfälligt för oss betor för att tillfälligt tillfälligt omöjligt
i en för alla partier mycket viktig fråga och vi vill tillfälligt att den skall inse
sin egen sanna förhållanden. En god sak och ett tillfälligt styrkande på tillfälligt.

Munksjö Pappers Bruk.

På begäran om
hos tak, täckta med
den härstädes år 1869
gnistor, brinnande ko
utifrån, utan att taket
samt att jag, såväl m
många år sedan, sanno
till buds, och då detsa
var särdeles väl skött,
varande slags tak iakt
desamma, under föruts
de blifvit omsorgsfullt s
Gefle den 29 Juli

Med anledning af
att s. k. asfaltpapp, m
målsenligt taktäcknings
hänseende ett så beska
1869 visade det oväntad
taktytan med deri bränd
Gefle den 30 Juli

Undertecknad, som
sjö Pappers-Bruks fabrik
sök och för jämförelse
Munksjö tillverkningar b
inhamäl samt utlofvade f
Åtvidaberg den 20

På hösten 1869 täc
Pappersbruk och våren 18
ning med tak af samma
ringaste bristfällighet och
tinget är att att önska, kunna
Kallstad i Dals härr
G. Anders.

Några Intyg.

På begäran om delgifvande af min åsigt om den större eller mindre eldfarligheten hos tak, täckta med asfaltpapp, får jag härmed meddela, att jag vid den stora branden härstädes år 1869 iakttog att ett tak, täckt med sådan papp, och på hvilket eldgnistor, brinnande kol och bränder under en längre tid nedföllo, likväl icke antändes utifrån, utan att taket först förstördes af elden, sedan det blifvit antändt underifrån, samt att jag, såväl med anledning häraf, och då till detta tak, såsom pålagdt för många år sedan, sannolikt icke blifvit använda materialier af den godhet, som nu stå till buds, och då detsamma dessutom efter hvad jag har skäl att förmoda icke heller var särdeles väl skött, som äfven med anledning af hvad jag i afseende på ifrågasvarande slags tak iakttog vid den betydliga eldsvådan härstädes förlidet år, anser desamma, under förutsättning att goda materialier blifvit till dem använda, samt att de blifvit omsorgsfullt skötta, vara bland de minst eldfarliga, som kunna begagnas.

Gefle den 29 Juli 1875.

J. W. Petré,
Borgmästare.

Med anledning af eder framställning, anhåller jag härmed få uttrycka den åsigt, att s. k. asfaltpapp, med noggrannhet behandladt och vårdadt, utgör ett fullt ändamålsenligt taktäckningsämne äfven från synpunkten af trygghet mot eldfara, i hvilket hänseende ett så beskaffadt tak öfver ett klapphus vid eldsvådan härstädes d. 10 Juli 1869 visade det oväntade resultat, att sedan byggnaden till största delen sammanfallit, takytan med deri brända större och mindre hål ännu egde ej obetydligt sammanhang.

Gefle den 30 Juli 1875.

Gust. Nyström,

Kapten vid Kongl. Väg- och Vattenbyggnads-
Corpsen, n. v. Brandchef i Gefle.

Undertecknad, som under flera års tid i ej obetydlig mängd förbrukat af Munksjö Pappers-Bruks fabrikater af såväl Tak- som Förhydningspapp, har äfven på försök och för jemförelse skull begagnat dylik vara från andra fabriker, men funnit Munksjö tillverkningar betydligt bättre och desse senare fullkomligt motsvarande sitt ändamål samt utlofvade fördelar, får sådant härmed, på begäran, sanningsenligt intyga.

Åtvidaberg den 20 December 1872.

Åtvidabergs Landtbrukskontor
gen. *Ad. Andersson.*

På hösten 1869 täcktes Källstads nybyggda kyrka med asfaltpapp från Munksjö Pappersbruk och våren 1872 förseddes Herrestads och Källstads socknars pastorsbyggning med tak af samma material. Då å dessa tak ännu icke kunnat upptäckas den ringaste bristfällighet och i anseende till dess pris, lätthet och prydliga utseende intet öfrigt är att önska, kunna vi med största skäl rekommendera detta Munksjö fabrikat.

Källstad i Dals härad den 9 April 1873.

G. Andersson.

A. Kellander.

Kyrkovärdar.

Efter att under loppet af 1876 hafva beklädt större delen af de rätt betydliga takytorna på våra fabriksbyggnader härstädes med Eder tillverkning få vi nu meddela, att vi hittills varit fullt tillfredsställda med detta taktäckningsmaterial. *Särskildt anse vi oss hafva vunnit den erfarenheten, att med asfaltpapp klädda tak äro tätare, varaktigare och lättare att underhålla än spåntak af den beskaffenhet som mest brukas inom Skåne.*

Bjuf den 30 Juli 1879.

För Kropps Aktiebolag:

Albert Wadstein.

På begäran får härmed meddela att vid Landskrona & Helsingborgs jernvägar till taktäckning å flera stationer användts Munksjöpapp. De under år 1874 lagda tak, som blifvit 3:ne gånger bestrukna och sandade, äro nu hårda, utan sprickor samt hafva, i likhet med de under åren 1876 och 1878 lagda taken, visat sig fullkomligt täta; och komma så småningom öfriga vid nämnda jernvägar med spån belagda tak att täckas med Munksjöpapp.

Helsingborg den 3 Augusti 1879.

Gust. Erdmann,

Trafikchef.

Statens Jernvägar
3 Trafikdistriktet
Banafdelningen
XIII Sektionen
N:o 419.

På begäran får jag härmed intyga, att vid den eldsvåda, som den 3 Augusti 1879 härjade snickerifabriken i Nässjö, de cirka 50 fot från fabriken belägna lokomotivstallar, vattentorn och pumphus, hvilka samtliga byggnader äro täckte med Munksjöpapp, ej ledo skada å taken genom elden, ehuru värmen var så stark, att trävirket å pumphuset på flera ställen fattade eld.

Det förmäles derjemte, att andra icke pappklädda tak på ända till 3—400 fots afstånd från dessa byggnader antändts och att på åtskilliga hus väggarne men icke papptaken fattat eld, men att deremot takplåten med sin större värmeledningsförmåga icke så väl skyddade det underliggande virket, som stundom antändes. Munksjöpappen synes, att döma häraf, icke blott vara jernförelsevis eldsäker utan ock kunna i sin mån bidraga att hämma eldens framfart.

Malmö den 2 Juli 1880.

Fr. Rosentvist,

t. f. Bandirektör.

På förekommen anledning får jag härmed meddela, att jag år 1880 på grund deraf att Munksjö takpapp ej finnes tillgänglig i tillräcklig qvantitet, nödgades för en taktäckning äfven använda takpapp från annan inländsk fabrik.

Det visade sig sedermera att vid ihållande regnväder Munksjöpappen höll fullkomligt tätt, men att det andra fabrikatet genomsläppte vatten.

I öfrigt är min långvariga och vidsträckt erfarenhet om takpapp den, att Munksjöpappen i alla afseenden öfverträffar i godhet såväl annan inländsk som i all synnerhet sådan från utlandet införd, hvilken väl må anses såsom ett odugligt taktäckningsämne.

Sundsvall den 7 Augusti 1884.

O. M. Jansson,

Byggmästare.

Egenhändig namnteckningen intygar:

P. E. Johansson.

Delary trämassfabriks såväl fabriksbyggnader som mekaniska verkstad täcktes år 1877 med Munksjö Pappersbruks Asfaltpapp, och få vi om samma täckmateriel lemna det vitsord, att det, om det rätt och af erfaren person pålägges, är ett i alla afseenden utmärkt täckämne, såsom tätt, prydligt och lätt, samt till följe af sin ringa eldfarlighet, jemfördt med de flesta andra tak, betingar billigare brandförsäkringsafgifter.

Elmhult & Delary den 27 Juli 1879.

Malmö Trämasse Fabriks Aktie-Bolag

C. M. Lind af Hageby,

Disponent.

Woxtorps kyrka i Halland, hvilken 1863 förseddes med en utbyggnad mot söder, och denna utbyggnad täcktes sagde år med Munksjö Asfalt-takpapp, härjades den 24 Juli 1884 af åskeld, men taket af Munksjö Asfalt-takpapp på sagde utbyggnad motstod elden så väl att det blott ytterst obetydligt antändes af en nedfallande brinnande tornspira och denna eld i pappen släcktes med endast en spann vatten så fort den brinnande spiran blifvit aflägsnad. Elden öfvergick emellertid småningom från tornet till taket öfver kyrkans skepp, täckt med tjärad ekspån, och först sedan Asfalt-takpappen på utbyggnaden i fullt 20 minuter varit utsatt för hettan från det högre belägna kyrkotaket, samt för neddroppande brinnande tjärdroppar fattade besagde Asfalt-takpapp eld, hvarvid är att märka att eld, innan nyssnämnde antändning skedde, i minst 10 minuter antändt utbyggnadens invändiga träloft, hvarigenom pappen äfven underifrån var utsatt för ofantlig upphettning innan den invändiga elden kunde bryta igenom takpappen. Från det att åskan slog ned i tornspiran tills Asfalt-takpappen på utbyggnaden antändes var mer än 2 timmar. Vinden låg dock ifrån besagde utbyggnad. Hade med då rådande vind kyrkans skepp äfven varit täckt med Asfalt-takpapp, så är det min öfvertygelse att elden, nästan utan alla åtgärder, inskränkt sig till tornspiran och tornets invändiga träkonstruktioner.

Detta 21 år gamla tak af Munksjö Asfaltpapp har på de första 20 åren endast kräft underhåll af 3 strykningar med stenkolsolja, (ehuru denna icke befunnits lämplig härtill) hvar strykning efterföljd af sandning och först 1883 hade pappen fått ett mindre hål, antagligen förorsakadt af någon yttre åverkan, hvilket hål lagades med påläggande af en ny pappbana, hvarefter taket beströks med stenkolsolja och sandades.

Munksjö Asfalt-takpapp har således här förträffligt häfdat sitt rykte för hållbarhet och stor eldfasthet, hvarför jag såväl till ny taktäckning på hela kyrkan, som äfven på andra byggnader kommer att använda Munksjö Asfalt-takpapp, dock hädanefter aldrig bestruket med stenkolsolja utan med den vida bättre asfalt-taktjäran från Munksjö.

Detta om kyrkobränden å omförmälde utbyggnad och min erfarenhet om Munksjö Asfalt-takpapps goda egenskaper har jag att på begäran meddela och intyga.

Wallen den 16 Augusti 1884.

Th. Carlheim Gyllensköld.

De iakttagelser, jag under senast förflutna 20 år gjort rörande varaktigheten af tak, som blifvit täckta med asfaltpapp från Munksjö pappersbruk, hafva gifvit vid handen, att dessa tak, då de blifvit lagda och bestrukna enligt Brukets anvisning, under denna tid ej aftagit i styrka och fasthet utan tvärtom tilltagit, så att de blifvit fullt hårda och stenvandlade som om de bestode af nativ asfalt, hvilket jag på begäran härmed meddelar, bestyrkande sålunda det förtroende, som allmänt och med rätta lemnas detta omsorgsfullt beredda fabrikat. — Jönköping den 17 Dec. 1884.

C. Nordström,

Ingeniör vid Jönköpings stads allmänna arbeten.

Till Munksjö Pappersbruks Kontor.

På anmodan att afgifva mitt utlåtande öfven Munksjö asfalt- och förhydningspapp får jag härmed om dessa fabrikater lemna följande intyg:

Asfaltpappen såsom taktäckningsämne för så väl sten- som trähus anser jag öfverträffa flera taktäckningsmaterial ej allenast för dess hållbarhet utan äfven för dess lätthet. Omkring 20 år gamla tak, täckta med asfaltpapp, som blifvit behandlade efter Brukets föreskrifter, har ej under denna tid försämrats utan äfven erhållit en konsistens och egenskap, som motstår luftens och vattnets inverkan. Vidare är denna papp särdeles användbar å takets alla vinklar och brott.

Hvad förhydningspappen angår, har jag funnit densamma vara både det billigaste och säkraste medel att få boningsrum dragfria och varma.

På grund häraf tager jag mig friheten förorda dessa fabrikater.

Jönköping den 17 December 1884.

W. Witting,

Stadsbyggmästare.

På begäran få vi härmed lemna vårt utlåtande öfver den erfarenhet vi hafva af Munksjö Pappers Bruks Asfaltpapp för taktäckning.

Sedan ursprungliga betäckningen skiffer å vårt fabrikshus härstädes visat sig mindre fördelaktig, betäcktes detsamma med Munksjö Pappers Bruks Asfaltpapp och har densamma visat sig vara ett i allo utmärkt taktäckningsämne.

Ett mindre tak, som för 20 år sedan täcktes med ofvannämnde papp, är ännu i lika godt skick och har pappen under denna tid mera till- än aftagit i styrka och fasthet, hvarför den af oss rekommenderas såsom utmärkt till taktäckning.

Jönköping den 13 December 1884.

C. Krönlein & C:o,

Bryggerifirma.

Efter det, under årens lopp sedan 1862, åtskilliga taktäckningsmaterial å våra fabriksbyggnader härstädes blifvit försökte, hafva vi, redan flera år tillbaka, kommit till det resultat, att Munksjö Pappers Bruks Asfaltpapp, behandladt efter Brukets föreskrifter för påläggning och vård, icke allenast är det bästa utan ock relativt det billigaste af alla slags taktäckningsämnen. Med ett sålunda af erfarenhet stadgad förtroende för detta asfaltpapp, hafva vi upplagt taktytor tillsammans uppgående till c:a 150,000 kvadratfot; och det är oss ett nöje att på Brukets begäran härmed få vitsorda ifrågavarande täckningsämnes utmärkta egenskaper.

Slottsmöllan vid Halmstad den 11 December 1884.

Å Wallbergs Fabriks Aktie-Bolags vägnar:

J. Wallberg.